

שמרו דדרשו

(ד"ה א' כ"ח ח')

שמות

Issue 76

A publication of K'hal Adath Jeshurun of Monsey

כ"ז טבת תשס"ז

“ואלה שמות בני ישראל...” (שמות א' א')

“And these are the names of the children of Yisrael...”

The Medrash tells us that in the merit of four virtues, Klal Yisrael was deemed deserving of redemption. The first on this list is that they withstood calling themselves by Egyptian names. By preserving their Jewish names, their identity as a distinct and elevated nation remained impervious to assimilation. This barrier, reinforced with their distinct mode of dress and language, gave Klal Yisrael the ability to remain resilient to the Egyptian culture and influence through the long Galus¹.

Influence of Names In several places Chazal tell us that the name of an entity, particularly that of a person, has immense bearing on his personality and spiritual makeup². The Gemara³ relates, how R' Meir would be very attentive to the name of his hosts, and the underlying connotation of such names. Once, when R' Meir visited an inn for Shabbos, he discovered that the innkeeper's name was כידור, R' Meir immediately understood that such a name was comprised of two words כי דור and was a reference to the Passuk “כי דור תהפכות המה, בנים לא אמן בם” – “for they are a perverse generation, children in whom there is no faithfulness”. Such a name connotes a personality of betrayal and thievery, and R' Meir was not about to trust him. The other Tannaim with R' Meir did not pay heed to the name of the innkeeper and trusted him with their possessions and money. At the conclusion of their stay, the innkeeper denied receiving their belongings, leaving the other Tannaim penniless and confirming R' Meir's original suspicions. A similar concept is seen in Parshas Bereishis, where Hashem presents all the animals of the world to Odom so that he may name each species. The Rishonim explain that these names given by Odom were not just random syllables; rather they represented the spiritual being of this species, its purpose and traits⁴. A father at the time when he bestows a name on his child is granted a similar level of prophesy to give the child a name that is congruent with his/her spiritual essence⁵.

Clearly, this is not to be simply understood as a steadfast principle, where evil people have names that denote evil, and righteous people have names that denote good. Such a statement would be in direct conflict with our Emunah in בחירה חפשית – free choice in all of our actions. Rather, a name that suggests good and righteous qualities can at times affect the person carrying that name to follow those traits⁶. Occasionally, an individual with negative traits may carry a name of a Tzaddik, whereas the same may sometimes be true in the reverse. Hence, the suggestion of Chazal to name one's children names of Tzadikim, is merely a helpful measure in allowing this child to start off “on the right foot”. With a combination of a “good” name and proper upbringing, the child is likely to be set on the proper path for life.

Naming a Child From the times of the Medrash, Chazal tell us that since we no longer have a clear understanding of the meaning of names and their ramifications, we should base our names only on those of our forefathers⁷. To originate a new name is quite audacious, since the effects of it are uncertain, hence, the Minhag to use names that have already been used before. For this reason, one should not name his child after a person who was a known רשע. Tosfos comments on the name of a certain Tanna whose name was אבישלום, that he could not have been named

¹ ויק"ר פל"ח, וע' מדרש שה"ש עה"פ גן נעול (פ"ד), תנחומא בלק, מכילתא בא, מדרש תהילים קי"ד, וכע"ז בפדר"א סוף פמ"ח. ורגיל בפי העולם למנות גם "שלא שינו את מלבושם", ובלשון המדרשים יש רק "שלא שינו שמם ולשונם", וצ"ע. אולם במחזור ויטרי הל' פסח (פי' ההגדה) ס' צ"ז איתא גם שלא שינו לבושם, ע"ש. וע' בפי' ההגדה שבלי הלקט שפי' כן (שלא שינו שמותם) על הדרשא מלמד שהיו מצויינים שם, ובפי' החיד"א (ליקוט) כתב שמכאן דדבר הניכר אינו בטל בס', דישראל לא בטלו בע' אומות כיון שהיו מצויינים.

² בברכות ז' ע"א "מנלן דשמא גרים וכו' דאמר קרא וכו'". וראה עוד בס' חסידים ס' רמ"ד ובמעבר יבק שפתי רננות פ"ג. וכו"כ המהר"ל בבאר הגולה באר ה' ט', ומכתב מאליהו ח"ב עמ' י"ז. וביערות דבש (ח"ב דרוש ה') ביאר דמש"ה רשעים שוכחים שמם לעוה"ב כיון דשמם מורה על חיותם הרוחנית, ועבירות שוברים אותיות שמם, וע"ע בזה בקיצור שלי"ה ענין חיבוט הקבר.

³ יומא פ"ג ע"ב

⁴ ספורנו בראשית ב' י"ט ורמב"ן שם וע' רבינו בחיי עה"פ ושם אשתו חוה. וע' מש"כ בזה שם בפי' התורה להגרש"ר הירש צ"ל, וברש"י עה"פ "ראה קראתי בשם בצלאל וכו'". ואגב, ע' בזכר דוד מאמר ראשון פ"פ, שמש"ה קרא שמות רק לחיות ולא לצמחים, משום שהשם מורה על מהות נפשו, ורק בהמות וחיות יש להם נפש ח', וע"ש מש"כ לענין דגים למה לא קרא להם שמות, ומש"כ לענין צדיקים מתגלגלים בדגים.

⁵ זכר דוד מאמר ראשון פ"פ, ואוצר הברית בקונטרס זה שמי לעולם בשם ס' עמודי שמים.

⁶ לשון התנחומא פ' האזינו עה"פ זכר ימות עולם "לפעמים השם גורם טוב או רע", וכן במגיד מישירים להב"י (פ' שמות) הסביר שהשם רק נותן נטיעה לאיזה מדה ואינו מוכרח. וע' בר"ר פע"א "יש ששמותם נאים ומעשיהם כעורים: עשו שמו עשו ואינו עושה, ישמעאל שמו שומע ואינו שומע, שמותן כעורים ומעשיהם נאים, אלו בני הגולה: בני בקבוק בני חקופא בני חרחור זכנו ועלו ובנו בית המקדש וכו'".

⁷ בר"ר פל"ז, "הראשונים ע"י שהיו משתמשין ברוה"ק היו מוציאים לשם המאורע אבל אנו וכו' מוציאים לשם אבותינו.

אבשלום, since אבשלום was a רשע who has no share in the World to Come⁸. Some Acharonim say that names from before Avraham Avinu should not be used either⁹.

The time for naming a child differs between boys and girls. Boys are generally given a name after their Bris Milah, since at that point they are considered complete and able to receive the holiness that the name entails. Prior to the Bris, some Poskim say that the parents should not verbalize the name of the child or otherwise publicize it¹⁰. If the law requires that a birth certificate be completed, they may write the name on the form but should be careful not to express it orally. Rav Schwab was quoted as saying that there is no basis for this, and the name may be discussed. For a girl, there are various Minhagim as to the propitious time to name her. Some wait until the first Shabbos during Krias Hatorah, while others give a name at the first Krias Hatorah of the week, even if it is a Monday or Thursday. A far less widespread Minhag is to wait 40 days after her birth to give a name¹¹.

As part of the Mitzva of כיבוד אב ואם many people name their children after their late parent's or in-laws. Since כיבוד אב ואם is primarily to one's parents, their names take precedence over that of a grandparent¹². If the parent's are still alive, it is also included in כיבוד אב ואם to use the name of a grandparent¹³. The same is true of naming a child after one's Rebbe, as one is obligated to honor him also, at times even more than one's own parent's¹⁴. As far as which of the parent's choice takes primacy in choosing the name of the child, according to the Rishonim, the choice for the first child is the father's entitlement, whereas the second is the mother's, and alternates from there on¹⁵. This is the Minhag of the Sefardim¹⁶. In most Ashkenazic Kehillos the Minhag is that the first child is named by the mother and then alternates onward¹⁷. When no family names are necessary to use, there is also basis to use a name that is related to that time of year, such as מרדכי on Purim¹⁸.

It is interesting to note, that although nowadays it is extremely common to have a double or even triple name (e.g. Chaim Dovid), until the era of the Acharonim this was nearly unheard of. With the exception of one Baal Tosfos, no Tanna, Amora, or Rishon had more than one name¹⁹.

In-Laws Much attention is often given to the issue of parent's-in-law sharing a name with their son/daughter-in-law. This concern stems from R' Yehudah Hachassid in his famous Tzavaah (will), in which he states (among other items) that one should not marry someone who's father/mother have the same name as his own. R' Yehudah does not elaborate on any reasons for this or of many other similar statements found there. The Acharonim discuss if this Tzavaah was indeed intended for widespread adherence, or only for his direct descendants. Many conclude that one who does not

⁸ יומא ל"ח ע"ב, תוס' כתובות ק"ד ע"ב ד"ה שני דיני ע"פ הגמ' סנהדרין ק"ג ע"ב. וע' מש"כ בהערה #1 לענין שם "שאלו". וע' בשו"ת המבי"ט ח"א ס' רע"ו דשם "אליעזר" אינו ע"ש עבד אברהם דהוא ארוך אלא ע"ש אליעזר בן משה (וע' במפרשים ד"א שיצא מכלל ארוך, מ.ה.ה.). ולענין א"כ איך קרא משה שם בנו אליעזר, ע' חיד"א בשם הגדולים מע' א' אות ל"ד. ודרך אגב ראיתי לענין השם "צפורה" שבס' אג"מ ח"ד ס' ס"ו כתב שאינו ע"ש ציפור אלא מלשון צפרא ונהורא (לשון אור) וכן שם "פיגא" אינו מלשון פיגל – צפור, אלא משם אחר, ויש להעיר דמפורש בספורנו (שמות ב' כ"א) שצפורה הוא מלשון ציפור. ולענין השם "שלום", ע' יו"ד רע"ו ברמ"א ובנקודות הכסף, או"ח ס' פ"ד, ותוס' סוטה י', ואכמ"ל. ולענין שמות שהן שמות מלאכים עמש"כ בפ' ויחי בשם רח"ו. וע' חת"ס עה"ת פ' קרח שתמה איך קרא בני לוי בשם קרח שהוא א' מאלופי עשו. וכע"ז יש לתמוה על שם אביו של ר' יהודה בן בלעם שהובא כמה פעמים באב"ע עה"ת (בראשית מ"ט ו' ועוד מקומות), וראיתי במהד' מוסד הרב קוק של האב"ע הכניסו נקודות תחת שמו כזה: "בלעם", וע' שו"ת שלמת חיים מהגרי"ח זוננפלד זצ"ל (במהדו' החדשה) ס' תתקכ"ח. ⁹ שו"ת מבי"ט ח"א ס' רע"א שלא קיימו כל התורה, אולם החיד"א חולק עליו והליץ בעד המנהג לקרוא שם "נח" ו"אדם", ע' שו"ת יוסף אומץ ס' י"א וברכ"י יו"ד ס' רס"ה.

¹⁰ זכר דוד שם שהשם ממשיך עליו רחניות, וכ"כ בפ' דובר שלום (הנדפס בס' אוצר התפילות) דאז נקרא שלום וראוי לשם.

¹¹ במנחת יצחק ח"ד ס' ק"ז כתב דמנהג העולם לקרא בשב"ק אחר הלידה בקרה"ת כיון דאז אפשר לשמוח בסעודה יותר מבתוך השבוע, ומנהג החסידים ביום שני או חמישי יקודש דיש להמשיך קדושת השם כמה שיותר מוקדם, ע"ש. וע' זכר דוד שם שהביא המנגל המתין מ' יום.

¹² ע' אג"מ או"ח ח"ד ס' ס"ו, ואם יש לו לבחור בין אביו או חמותו, כבוד אביו קודם ואין לשנות (עמ"י המנהגים עמ' שצ"י) ונראה דהיינו דוקא לפי המנהג שהבן הראשון אביו קורא לו שם, ע' לקמן דמנהגיניו אינו כן. ויש עוד טעמים חוץ מכיבוד או"א ע"פ קבלה, ואכמ"ל, ע' שו"ת מנחת אלעזר ח"ד ס' כ"ז.

¹³ דחייב בכבוד אביו רק דכבוד אביו חייב יותר, ע' רש"י עה"פ לאלוקי אביו יצחק, וברמ"א יו"ד ס' ר"מ סכ"ד בשם המהרי"ק שרש מ"ד שפסוק, והרמ"א חולק עליו מהמדרש הנ"ל, וע"ש בט"ז ובנקודות הכסף להשי"ך.

¹⁴ ב"מ ל"ג חייב בכבוד רבו יותר לענין השבת אבידה, ובאמת כן מצינו בשבת קל"ד שקרא האשה שם בנה "נתן הבבלי" ע"ש נתן הבבלי שלא היה אביו (ויש לדחות שהיה אביה ואמה בחיים ולא היה עליה חיוב כיבוד או"א), וע' ס' הברית עמ' ש"כ. בשד"ח מע' ק' כלל ק"ד הביא ראי' מהא שקרא רבן גמליאל שם בנו שמעון אחר אביו ולא אחר רבו (ולכאורה ג"כ אפשר לדחות שהיה רבו ג"כ). ולמעשה ע' שו"ת משנה הלכות ח"ו ס' רנ"ב ורנ"ח דיש לקרוא אחר אביו ולא אחר רבו, ע"ש. וכ"כ בשו"ת בצל החכמה ח"ג ס' ק"ח, וע' נועם אלימלך ריש פ' שמות.

¹⁵ ע' רמב"ן ודעת זקנים עה"פ "והיה בכזיב בלדתה אותם" שהסבירו שאצל הבן הראשון נאמר "ויקרא לו" ואצל השני "ותקרא לו" וא"כ אצל השלישי היה צ"ל שיהודה קרא לו, וכתוב "ותקרא", ומש"ה הסביר הפסוק - שהיה בכזיב ולא היה אפשר לו לקרא השם והרמב"ן דחה פי' זה ע"ש. וע' אמת ליעקב עה"ת שם. ולמעשה במדרש קה"ר פ"א איתא "השם שקראו לו אביו ואמו" דמשמע דצריך להיות בהסכם שניהם, רק הנידון כאן למי יש משפט הבכורה.

¹⁶ שו"ת יב"א יו"ד ח"ה ס' כ"א, ובא"ח פ' שופטים, ע"ש.

¹⁷ אג"מ יו"ד ח"ג ס' ק"א ע"ש שאפי' אם מת הראשון קודם מילתו ל"ע, יש לה זכות לקרא שם לשני ולא הפסידה זכותה, ע"ש לענין תאומים.

¹⁸ תשב"ץ ח"ג ס"ח, וכמדומני שראיתי גם במקום אחר שיכול לקרא על שם פרשת השבוע או הפטרה, וחבל על דאבדון. ואין לקרא ע"ש מי שהוא חי, ס' חסידים ת"ס. ומעשה שהיה עם אבי בעמ"מ, ששמו היה "יעקב משה", ובזמן קריאת השם בברית של בנו היה אביו שקוע בלימודו, ושאלוהו "שם?", וענה "יעקב" בסברו ששואלין שמו יוצא ששם בנו "רבינו יעקב" כשם אביו (כן ראיתי בס' שבילי ציון ס' ע"ד בשם ס' מליצי אש), ויש נוסחאות אחרים בזה, שמתחילה שם אביו היה "משה", ופעם חלה והיה נוטה למות, והודיעוהו מן השמים שינצל ממות בזכות בנו ומש"ה הוסיף שם בנו ע"ע (גדולי הדורות ח"ב עמ' 519).

¹⁹ יש"ש גיטין פ"ד ס' כ"ד וכן הובא באג"מ או"ח ח"ה ס' ס"י אות ג' בשם נחלת שבעה, וכן בחת"ס אה"ע ח"ב ס' י"ח. וע' תוס' כתובות צ"ח יומא מ"ו וחולין קי"ב שמיא מר' יעקב ישראל, אבל גם לזה אפ"ל שבעצם הוא שם אחד ואין ראי', ומ"מ יחיד הוא, וכ"כ בשו"ת להורות נתן ח"ט ס"ז. ומנהג לקרא ב' שמות התחיל לכאורה בזמן המהרש"א (נפטר בשנת שצ"ב) והרמ"ע מפאנו (נפטר בשנת ש"פ) שהם מן הראשונים שמצינו אם ב' שמות. וזכרנו שפעם התבטא מו"ר הגר"ש קמיניצקי שליט"א שבעצם אין לזה מקור והתחיל משהו שלום בית שלא יהא מריבה על איזה צד לקרא השם. ויל"ע אם מי שקורא ע"ש אביו ומוסיף עוד שם אם נחשב ע"ש אביו, כיון דאין זה שמו, ע' מש"כ לקמן. וע' ערוה"ש אה"מ ס' קכ"ט שהאר"ך מאד בענין ב' שמות. וע' בחיד"א שם הגדולים מע' גדולים ערך ר' אברהם גאון וערך רב משה גאון, שהעיר שם שלא מצינו שום תנא ואמורא בשם "אברהם", וכן לא מצינו אחד בשם משה (חוץ מבלשון תואר מוכבד ע' שבת ק"א וברש"י שם), וכן לא דוד, שלמה, ואהרן, והלא דבר הוא, ע' שו"ת להורות נתן ח"ט ס"ז מה שביאר בזה.

descend from R' Yehudah Hachassid need not pay attention to the Tzavaah at all²⁰. Others state that the Tzavaah only cautions against such a marriage when it is at a triple level. In other words, only if the grandfather, the father, and the son-in-law will have the same name is there cause for concern²¹.

The only time this may be a problem is when the name of the father/mother-in-law is identical with that of the son/daughter-in-law. If either party has an additional name, many Poskim say that it is not considered having identical names²². For example, R' Chaim Kanievsky שליט"א, is the son-in-law of R' Yosef Shalom Elyashiv שליט"א. R' Chaim's full name is Shmaryahu Yosef Chaim, though he is seldom called more than "R' Chaim". Similarly, R' Moshe Feinstein זצ"ל had two son-in-laws with the name Moshe: Moshe Eliyahu and Moshe Dovid²³.

Since adding a name is considered having given a completely different name, when someone is mortally ill ל"ע, often the family will add a name to the patient. This is based on the concept that the Heavenly sentence will then have been issued for a person of a different name, and not for this patient with a new name²⁴. It is not necessary to remove the old name (and is not advisable), since by adding a name it is already considered a completely different name.

Foreign Names Throughout the ages, Jewish children have received in addition to their Hebrew name, a name more suitable to their language and surroundings. In fact, we find that most of the Amoraim, had names that were Aramaic in origin, such as רב פפא and רב זביד. Many Rishonim had names that were of Spanish or French origin, such as the מנהג who's name was "Vidal" (possibly a translation of חיים – meaning "Life"), or R' "Maimon" the father of the Rambam. In many of these cases this may have been their only name, lacking a Hebrew name at all. This practice would seemingly contradict the dictum quoted above, that Klal Yisrael was praised for keeping their Jewish names.

R' Moshe Feinstein זצ"ל suggests that it is possible, that this praiseworthy trait of Klal Yisrael of not changing their names was only necessary prior to Matan Torah. At that time, Klal Yisrael's identity as a distinct nation was based solely on external details such as clothing and names. Hence, such factors were vital for our nation's survival. Following Matan Torah, we received an entire lifestyle of Mitzvos and Torah, and would remain very much discernible amongst the nations, even in the absence of external markings. R' Moshe concludes that even so it is still praiseworthy to name children with Hebrew names, as this reasoning is merely a suggestion and not a ruling²⁵.

The Maharam Shi"k was amongst the foremost adversaries to this practice of using non-Jewish names, and felt that this was included in the prohibition to act in the ways of the gentiles. In fact, it is said that his family name – שייק (which was introduced at that time by the authorities), was self-chosen, and is an acronym for שם ישראל קדוש – "a Jewish name is sacred". It is not clear how to explain the names of many Amoraim and Rishonim according to this opinion. Many Acharonim disagree and permit the usage of such names²⁶.

In the past, often a name that was a Yiddish translation of the Hebrew name or otherwise related, was given to a child as well. In many places, the Hebrew name given at his Bris would only be used for Jewish ceremonies, such as an Aliyah to the Torah or on his Kesubah. The Yiddish name would be used in everyday life. For example, the name "Leib" would be given to someone with the name Yehudah or Aryeh. The name "Volf" or "Velvel" was given to someone named Binyamin or Ze'ev. In many places in Europe, these names were bestowed on the child at a special separate ceremony on the Shabbos after the Bris, called a "Chol K'reish". This ceremony would take place for both girls and boys, providing an official opportunity to give the child a "mundane" name. This ceremony dwindled into extinction in most of Eastern Europe centuries past, but was practiced in Germany and other parts of Western Europe up until Churban Europe²⁷.

גוט שבת,
מאיר הלוי
פעיה"ק תובב"א

²⁰שו"ת נ"ב תניינא אה"ע ע"ט, ע"ש שהתרעם על אלו שמקפידין על ר"י החסיד ואח"כ נותנין בתם לע"ה שהוא כנגד חז"ל (פסחים מ"ט). וכ"כ בשו"ת מהר"י מינץ ס' ע"ט, שב יעקב סל"ג, ושו"ת דברי חיים אבה"ע ס"ה. וע' בצמ"צ (פסקי דינים י"ד ס' קט"ז) בשם בעל התניא דבכלה וחמותה מקפידין גם כשאינו מזרעו משא"כ בחתן וחמותו. וע' סוטה ט' דחמותו של שמואל בן אמי היה שמואל סבא, וע' בעיון יעקב שם. ובענין שמות שוים למחותנים, ע' ברכות מ"ב ע"א "רב יהודה עסק לי לברי' בי רב יהודה בר חביבא וכו', "וע"ש בהגהות רי"א חבר בילקו"מ, שו"ת השיב משה ס' מ"ב, ובהגהות וציונים שבמהדו' עוז והדר.

²¹שו"ת חת"ס אבה"ע ח"א ס' קט"ז וכן בחכ"א כלל קכ"ג ס"ג, ובלשון הצוואה ל"מ כן.

²²כ"כ הגר"ח קנייבסקי בספרו טעמא דקרא בסוף בשם החזו"א (אות ל"ב) וכ"כ בשו"ת טוטו"ד מהד' תליתי' ס' רס"ג, ובשד"ח מע' חתן וכלה ס"ו ז', וע' טעמי המנהגים עמ' ת"א. ומו"ז הראב"ד דוורצברג קרא שם בנו "יצחק" ע"ש חמיו, אע"ג ששמו היה יצחק דוב, ע' כתיב הגר"ד מוורצברג עמ' תקע"ג אות ס"ו ובהג"ה שם.

²³ואצלו יש תוספת חידוש שגם קורין לו ולחתנו באותו השם, מה שיש מקפידין דעכ"פ לא יהיו קרואין בשמות שוין.

²⁴גמ' פ"ק דר"ה א"ר יצחק ד' דברים מקרעין גז"ד של אדם וכו' שינוי השם וכו'. וע' בר"ר פמ"ד סט"ו ורש"י עה"פ "יוצא אותו החוצה". והובא ברמ"א י"ד של"ה ס"ו, וע' רי"ו ח"א נתיב כ"ח ובברכ"י שם. והסבירו דע"כ אינו אותו האיש וכמש"כ בפנים, אולם במהרש"א כתב דע"כ יראה חומרת מצבו ושב ורפא לו. וע' עיון יעקב על ברכות ל"ד ע"א "המבקש רחמים על חברו א"צ להזכיר שמו". וע' מש"כ בפ' יורא. ומעוניין לדעת דהרמב"ם בהל' תשובה פ"ב ה"ד הביא דבעל תשובה ג"כ ישנה שמו מטעם הנ"ל, וכ"מ בסמ"ג עשין ט"ז.

²⁵אג"מ אור"ח ח"ד ס' ס"ו וח"ה ס"ו.

²⁶שו"ת מהר"ם שייק י"ד ס' קס"ט הובא בדרכ"ת ס' קע"ח ס"ק י"ד, ובשו"ת עין יהודה ס' י"ב (אחד מגדולי ליטא בדור האחרון) כתב ללמד זכות ע"ז וכעין מש"כ לעיל. ע' שו"ת בשמים ראש ס' ק"צ, והגה' מהר"ץ חיות גיטין י"א, דאונקלוס ושאר גרים לא שינו שמם מגיותם, ואם היה איסור בדבר ודאי היו משנים. וכן הרבה רבנים וגדולים קראו לבנם בשמות עכו"ם ובפרט במדינות אשכנז, כגון בעמ"ח הערוך לנר זקני אב"ד דוורצברג בעמ"ח שו"ת יד הלוי.

²⁷ע' ס' שרשי מנהג אשכנז ח"א עמ' 415 שהאריך בטוטו"ד בענין זה, והביא האיש בטוטו"ד ח"א עמ' 415 שהאריך בטוטו"ד בענין זה, וכן הזכירו זקני הרה"ק רי"ד אב"ד דוורצברג בספרו שו"ת יד הלוי ח"א אה"ע ס' מ"ט וס' נ"ו.